

BİLİŞSEL ÇELİŞKİ KURAMINA GÖRE BOŞANMIŞ BİREYLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF DIVORCED INDIVIDUALS ACCORDING TO COGNITIVE CONFLICT THEORY

Çiğdem DÜRÜST

Dr., Lefke Avrupa Üniversitesi, Dr Fazıl Küçük Eğitim Fakültesi, Mersin 10 Turkey

durustc@gmail.com

Özet

Sanayileşme, şehirleşme ve teknolojik gelişmeler gibi faktörler, diğer kurumlar üzerinde olduğu gibi, aile kurumunu da etkilemiştir. Ailenin yapı, fonksiyon ve rollerindeki değişim, bazı sosyal etkileri beraberinde getirmiştir. Boşanma oranındaki artış bunlardan biridir. Boşanmayı etkileyen birçok unsur vardır. Boşanma, geleneklerden, göreneklere göre boşanma, tercih edilmeyen bir olgu olmasına karşın, son 8 yıllık süreçte artış göstermektedir. Boşanmalarda, en çok etkilenen çocuklardır. Toplumun geleceği, çocukların sağlıklı ve düzenli ortamlarda yetişmesine bağlıdır. Ailenin sağlıklı ve huzurlu olması, ailenin sağlam temeller üzerine kurulmasıyla ilişkilidir. Bu nedenle boşanmanın sadece boşanacak çifti etkileyen bir olgu olmadığını, toplumun geleceğini de etkileyecek sosyal bir olgu olduğunu bilmek önemlidir. Bu araştırmada geleneksel geniş aileden çekirdek aileye geçişte, boşanma sorunu değerlendirilerek karşılaştırılmaktadır. Konuyla ilgili alan yazından edinilen bilgiler ve en az bir kez boşanma yaşamış 460 bireyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular, nicel ve nitel gözlem verileriyle birlikte tartışılarak Bilişsel Çelişki kuramıyla değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel çelişki. Boşanma. Eğitim. Geniş aile. Yüksek eğitim. Evlilik. Çekirdek aile.

Abstract

Factors such as industrialization, urbanization and technological developments, have also affected the family establishment as well as other institutions. The change in structure, function and roles of the family has brought along some social influences. The increase in the divorce rate is one of them. There are many factors that affect divorce. Divorce in North of Cyprus according to tradition and customs is an undesirable phenomenon, but it has been increasing in the last 8 years. Children are the most affected population from the divorces. The future of society depends on the children growing up in healthy and organized environments. The well-being and peacefulness of the family is related to the establishment of the family on solid foundations. For this reason it is important to know that divorce is not just a phenomenon affecting the divorced couple, it is a social phenomenon that will also affect the future of society. In this research, the transition from the traditional large family to the nuclear family is compared by evaluating by the the divorce problem. The information obtained from the field related to the topic and the findings obtained from the semi-structured interviews with 460 individuals who have had divorce at least once are discussed with the quantitative and qualitative observation data and evaluated with the Cognitive Contradiction theory.

Keywords Cognitive dissonance. Divorce. Education. Extended family. Higher education. Marriage. Nuclear family.

GİRİŞ

Evlilik kurumunu etkileyen önemli etkenlerden birisi toplumsal cinsiyet rolleridir. Toplumda, kadınlar ve erkeklerle özdeşleştirilen roller, beklentiler ve davranışlar vardır (Ersoy 2009). Bunların “kadınlığı” ve “erkekliği” tanımlayan nitelikleri barındırdığı düşünülür (Newman 2002). Toplumun kültürel yapısı aracılığıyla belirlenen toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlar ve erkekler tarafından doğumun hemen ardından başlayan sosyalleşme süreçleri içerisinde öğrenilir; kültürel anlamda kadınlığa ve erkekliğe ait ortak değerler yoluyla bireylere geçişleri sağlanır. Böylece, sosyalleşme süreci, bireylere kadın ve erkeği ayırt etmeyi, kadınlar ve erkeklerden beklenen davranışları ve kişilerin toplum içinde biyolojik cinsiyetlerine uygun toplumsal cinsiyet rollerini benimsemelerini ve bu rollere uygun standartlarda hareket etmelerini benimsetir (Lee 2005). Simone de Beauvoir’ın “Kadın doğulmaz, olunur.” sözü toplumsal cinsiyetin tanımlanmasını ve bireylerin şekillenmesindeki etkisini, yalnızca kadınlar için değil, erkekler için de açıklayan bir tanım olarak kabul edilebilir. Zira cinsiyet rolleri belirli bir zaman ve zeminde tarihsel ve kültürel olarak kazanılmakta, benimsenmekte ve toplumsal olarak inşa edilmektedir (Scott 1986).

Bireylerin yaşamları boyunca tutarlı olma çabası bilinci içinde oldukları bilinir. Davranışlar, düşünceler ve tutumlardan oluşan kümeler buna örnektir. Bilişsel tutarsızlıklar, bireyler için rahatsız edici olgulardır. Bireyler, kendilerini ahenk içinde olmaya zorlarlar. Tutarsızlıklar söz konusu olduğu zaman, bireyler, aktif bir şekilde tutarsızlığı destekleyen açıklamaları ve buna yol açan nedenleri daha çok fark etmeye başlarlar. Görülen odur ki, tutarsızlıklar ortaya çıkmaya başladığı zaman, dengesizlik, saldırganlık ve hüsrana da beraberinde gelebilir (Festinger 1957).

Boşanma toplumda tepki ile karşılanabilecek bir durumdur. Bireyin kendisinin uyumsuz görünmesine, asi bilinmesine neden olabilecek bir durum olduğu gibi, yaşamın zorlukları karşısında mücadele etme yetisinin zayıfladığını düşündürebilecek bir olgu da olabilir. Bu nedenle boşanmaya karar vermek, zor bir süreçtir. Bu durum boşanmaya karar vermenin eşliğinde olan bireyin çelişkiler yaşamaya neden olabilir. Kagitcibaşı'nın (2015) bilişsel çelişki ile ilgili gerçekleştirmiş olduğu açıklaması şöyledir: "Bireyin davranışı ile tutumu arasında bir çelişki söz konusu olduğunda, kişi bu davranışı ve çelişkiyi açıklayacak, makul gösterecek nesnel bir gerekçe bulamazsa, davranışını sübjektif bir gerekçeyle, yani tutumunu değiştirerek açıklamaya çalışacaktır. Oysa objektif bir gerekçe bulursa tutum değiştirmesine gerek kalmayacaktır." (Kagitcibaşı ve Cemalcılar 2015).

Birey boşanma kararını verirken, objektif bir gerekçe bulamadığı takdirde, sübjektif gerekçeler aramaya başlar. Bunu da bulamaması halinde, yaşayacağı bilişsel çelişki durumu sönebilir. Bunun ardından dış baskı, zorlama veya ceza daha çok hissedilirse, tutum değişikliği gerçekleşmez. Böylece benimseme ve itaat sürecine girilebilir. (Festinger 1957; Kagitcibaşı ve Cemalcılar 2015)

1. Ailenin Evrimsel Süreci

Aile toplumun çekirdeği ve temel birimi, aynı zamanda en eski ve evrensel bir kurumdur. Ailenin her toplumda aynı sosyal yapılanışa sahip olduğunun düşünülmesi beklenemez. Her toplumda, aile algısı ve aile tanımı aynı değildir. Ailenin, bazı değişkenlere göre ortaya çıkmış birçok tipi vardır (Cagan 2011).

Ailenin kurgulanışı ve yapısının şekillenmesi, toplumların genel yaşamlarına, kültürel özelliklerine göre şekillenmiş; şekillenmeye devam etmektedir.

Aile, büyüklüğüne göre geniş veya çekirdek aile olarak tanımlanabilir. Günümüzde tek ebeveynli ya da ebeveynlerden birinin çocuklarla biyolojik bağının olmadığı aile modellerine sıklıkla rastlanmaktadır. Ailenin ortaya çıkışının birçok etkeni vardır. Ekonomi kurumların şekillenmesi, tek eşlilik ve sağlık algısı, yaşam düzeni ve bireyin doğumundan itibaren uzun bir süre bakıma ve desteğe ihtiyaç hissetmesi, bireylerin bir arada yaşamalarını gerekli kılan temel etkenlerin başında gelir (Cagan 2011). Birincil ilişkilerin devam ettiği aile sayesinde, bireyler yaşam karşısında kendilerini daha dirençli hissedebilmekte, psikolojik destek kapsamında değerlendirilebilecek bir sosyal bağ geliştirmekte, aidiyet duygularını artırabilmektedirler. Ayrıca, aileyle cinsel davranışlar düzenlenerek, toplumun devamının sağlandığı görülmektedir. Aile, üretim ve tüketime birlikte yapıldığı; yardımlaşma, dayanışma ve koruyuculuğun en gelişmiş olduğu kurumdur. Aile, kültürleşme sürecinde önemli bir katkı sağlayıcıdır. Bireyin sosyal ve kültürel değerlerini ilk kazanmaya başladığı kurum olarak görülmektedir (Kir 2011).

1.1. Geleneksel Geniş Aileden Çekirdek Aileye Geçiş ve Boşanma

Günümüz yaşam koşulları, kültürel özellikler ve mimari gelişim nedeniyle, geçmişte daha sık rastlanan geniş aile, giderek yerini daha az saydaki nüfusu içeren aile yaşantılarına bırakmaktadır. Birden fazla kuşağın bir arada yaşadığı geniş aile, gelenek ve göreneklere bağlı, akrabalık bağları son derece güçlü olan bir yapıya sahipti. En yaşlı kişi (genellikle baba) ailede söz sahibi ve ailenin reisi olarak tanımlanırdı. En önemli mülkiyet konusu olan toprak da babaya aitti. Dar, modern ya da kent ailesi de denen çekirdek aileye, karı-koca ve evli olmayan çocuklardan oluşmaktadır. Geniş aileyi

oluşturan birkaç kuşağa karşın, çekirdek ailede sadece iki kuşaktan söz edilebilir. Bu durum, sanayi toplumunun sosyo-kültürel yapıda ailenin değişimini belirleyen önemli bir etkidir (Kır 2011).

Ailenin toplum ve bireyler üzerindeki işlevlerinin, çekirdek aileye geçişle birlikte azaldığı görülmektedir. Hatta geniş ailenin biyolojik, psikolojik, eğitsel, toplumsal, kültürel ve ekonomik fonksiyonlarının, başka kurumlara aktarılmaya başladığı da dikkat çekmektedir. Toplumsal, teknolojik ve manevi farklılaşmalarla yaşama yansıyan değişimler aileyi, ailenin yapısını ve ailenin topluma etkilerini şekillendirmektedir (Tezcan 2010).

Tarihin başından bu yana çekirdek aile varlığını hep koruyan ve sürdüren bir kurumdur (Zimmerman 1990). Özellikle sanayileşme ve kentleşmeyle daha yaygınlaşmıştır. Parsons, çekirdek ailenin sanayileşme sonrası toplumun ihtiyaçlarına doğrudan uyum sağladığını belirtmektedir (Bilton et al 2009). Parsons'a göre, çekirdek ailenin iki ana işlevi vardır: Çocukların sosyalleşmesi ve yetişkinlerin kişilik dengelerinin sağlanması. Buna göre, kültürleşme, annenin, aile üyelerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılayan ve ailesel alanı yöneten, babanın da aile kurumuna kaynak sağlayan bir görevi oluşmasına hizmet etmiştir (Bilton et al 2009). Geniş aileden, çekirdek aileye dönüşüm, köy nüfusunun kentlere ve tarım dışı çalışma alanlarına geçmesi olarak anlatılır (Ozankaya 1979). Sanayileşme ve kentleşme süreci, hayatın birçok alanında değişimler yaratmaya devam etmektedir. Görülen en etkili değişim, gelenek ve göreneklerde yaşanan gelişmelerde ve toplumsal kurumlardaki değişimde kendini açıkça göstermektedir (Tekeli 1977; Tekeli 2014).

Toplumsal cinsiyet rollerinde meydana gelen değişikliklerle, kadının ailedeki ve toplumdaki konumu da değişmiştir. Bu süreçte, önceleri mülkün ve ailenin kaynaklarının reisi olarak görülen baba/erkek, bu rolünü kadınla paylaşmak zorunda kalmıştır. İşte bu süreç, evlilik kurumundaki sessiz fakat derin evrimi daha da açığa çıkarmaktadır (Pacaci 2008).

Kadının ailede ve toplumdaki konumun değişmesi de evlilik kurumundaki sessiz evrime yol açmıştır (Pacaci 2008). Sanayileşme, şehirleşme ve teknolojik gelişmelerin etkilediği toplumsal yapı cinsiyet rollerindeki dönüşümleri hızlandırmıştır. Farklılaşan toplumsal cinsiyet rolleri, aile kurumu üzerinde derin etkiler yaratmaya devam etmektedir. Ailenin yapı ve fonksiyonlarında meydana gelen değişimler, eşlerin rollerinin de dönüşmesine neden olmuştur. Bu sayede aile üyeleri arasındaki ilişkiler değişmiş, yardımlaşma ve dayanışmanın çok önemli olduğu aile tipi yerini bireysel çıkarların daha üstün tutulduğu bir aile tipi ortaya çıkmaya başlamıştır. Aile bireyleri arasındaki ilişkiler eskiye göre zayıflamıştır. Aile üretim birimi olmaktan çıkarak, tüketim birimi olma yolunda hızla ilerlemeye başlamıştır. Toplumdaki ve ailedeki sosyal yardımlaşma ve dayanışma giderek azalmış, ihtiyacı karşılamak üzere sanayi tipi toplumda geliştirilen başka kurumlar ailenin görevlerinin bir kısmını elinden almıştır (Pacaci 2008).

Geleneksel geniş aileden, çekirdek aileye geçiş sürecini anlamak, boşanma konusundaki bazı soruların yanıtlanmasına katkı sağlayacağı düşünülerek, bu çalışmada, boşanma süreci tanımlanmaya çalışılmaktadır. Geleneksel geniş aile tipinde gelenek ve görenekler, hatta din, hayatın her alanında kendini yoğun bir şekilde hissettirmekteydi. Eş seçiminden çocukların isimlerinin verilmesine, kadın erkek ilişkilerinden karı-koca ilişkilerine, evlilik törenlerinden nikâh kısılmasına kadar kültürün ve geleneklerin etkileri yoğunlu. Geleneksel toplumlarda, aileyi oluşturacak çiftin evlenmesinde aile büyükleri yoğun olarak etkilirdi. Oysa sanayileşmiş toplumlarda evlenecek kimseler eşlerini kendileri seçerler. Geleneksel geniş ailede, çocuk sayısı sınırlanmazken, erkek çocuk ailenin devamlılığı ve ekonomik gelişimi için önemli görülürdü (Akdogan 2002). Çekirdek ailedeyse çocuk sayısı sınırlıdır. Çocuğun cinsiyeti de geniş ailedeki kadar önemli değildir. Geleneksel geniş ailede, çocukların denetimi babanın hâkimiyetiyle yönlendirilirken, çekirdek ailede babanın otoritesi zayıflamaktadır. Arkadaş çevresi, sosyal çevre, televizyon, internet, sosyal medya gibi iletişim araçları çocuğun gelişimini daha çok etkilemektedir. Geleneksel geniş aile tipinde cinsiyetler arası ilişki, iletişim ve

işbirliği, kadının kılık kıyafeti, davranışları çekirdek aileden çok daha farklıdır. İşbölümü de değişmiştir. Kadın geleneksel geniş ailede aile içi görev ve sorumluluklara neredeyse tümüyle sahipken, çekirdek ailede kamusal alanda ön plana çıkmaktadır (Sayin 1991).

Geleneksel geniş ailede, erkek ailenin denetim ve kontrolünden sorumlu tutulurken, modern ailede, erkek bu rolünü de paylaşmak zorunda kalmıştır. Böylelikle ataerkil yapı giderek yerini eşitliğe bırakmak üzere harekete geçmiştir. Kadın, hayatın tüm alanlarında görev almakta, söz sahibi olmaktadır (Turkdogan 2004).

Geleneksel ailede, ailenin ve aile bireylerinin sosyal kontrolü, aile büyüklerindedir. Aile büyüklerinin geleneklere olan bağlılığı nedeniyle bireyler, aile baskısını da üzerlerinde hissederek yetişirler. Sosyal değerlere olan bağlılıkları ve gelenek görenekleri uygulama biçimleri aile etkisiyle şekillenir. Bu nedenle geniş ailede boşanma oranları, daha düşük seyredir. Oysa günümüz toplumunun çekirdek ailesinde, gelenek ve göreneklere olan bağlılık düşerek, bireysel yaşamlar daha ön plana çıktığından, boşanma oranlarının yükselme eğilimi dikkat çeker (Ozguven 2000).

Boşanmaların artışında, toplumsal cinsiyet rollerinin farklılaşmasından kaynaklanan etkenler de tesirlidir. Ekonomik durumlarının değişmesi, mülkiyet konusundaki söz sahiplikleri, görünür kazançlarının artmasına katkı sağladığından, boşanma ve yalnız yaşama, ya da yaşamlarını kurgulama konusunda daha çok söz sahibi olabilmeleri kadınların boşanma konusundaki kararlarını etkilemektedir (Ozankaya 1979).

Sosyalleşme süreçlerinde geniş aileden çekirdek aileye geçerken, ailenin bireysel ve toplumsal yaşama olan etkisi değişkenlik gösterdiğinden, ailede yaşanan bir takım öğretilerin yerini başka kurumlar almıştır. Teknolojik ve iletişim alanındaki ilerlemelerin etkileri nedeniyle erkeklere sağlanan bir takım imkânlar, kadınlar için de gelişmiş, kadınların/kız çocuklarının bu durumdan sağladıkları fayda artmıştır. Bu sayede, aile içinde veya aileler arasında gelişen sosyal iletişim ve sosyalleşme becerilerinin kazanılması sırasında biyolojik cinsiyete dayalı olarak verilmekte olan eğitim yerini iletişim araçlarına (televizyon internet, telefon, bilgisayar) bırakmıştır (Kirik 2013). Modern çekirdek ailede akademik eğitim seviyesi yükselirken, kız çocukları bu süreçte eğitimden etkin bir şekilde faydalanmışlardır (Ozankaya 1979). İletişim araçlarının sosyalleşmede ve toplumsal rollerdeki gelişim açısından değerlendirildiğinde, kadınlardaki gelişimin, erkeklerinkinden daha fazla olduğu gözlemlenebilmektedir.

Evliliğe ebeveynlerin karar verdiği, ekonomik gereksinimlere dayandırılarak planlanan aile kurumunu oluşturma girişimleri, çekirdek ailede yerini duygusal tercihlere bırakmaya başlamıştır. Böylece ailenin otoriter yapısı da otorite kaynağı da değişerek, aile içinde kadının rolü ve fonksiyonlarının da değişmesine katkı sağlamıştır. Sanayileşme sürecine kadar, ailedeki ve toplumdaki tek iktidar makamı olarak şekillenmiş erkeklerin, kadının rol ve statüsündeki değişimi kabullenemeyişleri ve kadının yetenekleri ile yapabildiklerinin farkına varması üzerine, aile içi kadın erkek uzlaşsızlıklarının artmasına neden olmuştur. Boşanmalardaki artışın etkenlerinden birisinin de toplumsal cinsiyet rollerine bağlı uyumsuzlukların ortaya çıkması olduğunun düşünülmesi bu sebeple olabilir.

Kıbrıs'ın kuzeyinde, ailedeki kültürel değişimler, geleneksel aile kimliğini olumlu ve olumsuz etkilemektedir. Olumlu etkileri, kadının rollerindeki değişiklikler, kadının aile ve toplumsal yaşama katkılarının artmasına bağlı olarak toplumsal gelişmeye ivme kazandırmıştır (Cetinkaya ve Gencdoğan 2014). Kadındaki değişimin toplumsal yaşama ve evliliklere tesirini etkileyen temel nedenler, çalışma yaşamında yer alışı, bireylerin bağımsızlaşması, bireyler üzerindeki geleneksel denetimin azalması, anlaşarak evlenmeler ve üyelerin ekonomik bağımsızlıklarına kavuşması olarak sıralanabilir. Geleneksel geniş aileden, modern çekirdek aileye geçişte, ailenin olumsuz etkilenmiş olabileceğinin çeşitli saptamalara konu edildiği de dikkati çekmektedir. Boşanma oranının artışı, bunun en görünür

olumsuz etkileri arasında sayan kişi ve araştırmacılar vardır. Toplumsal normların evlilik dışı ilişkilere yönelik kabulü konusunda tartışmalar yaşamakta olması da evlilik kurumunu olumsuz etkilemektedir. Geleneksel çevreler tarafından, çocukların aile kurumları yerine bağımsız kurumlarda bakımlarının sağlanması, bireylerin psikolojik etkilenişleri, genç ebeveynler ile çiftin anne ve babaları arasında çatışmalar ortaya çıkmasına da etken teşkil etmektedir (Gokce 1991; Tezcan 2010). “Modernleşme sürecinde ailenin kuruluşundan aile içi ilişkilerin şekillenmesine, karı-koca ve çocukların rollerinden, aile içi kararların belirlenmesine, sorumluluk anlayış ve algılamalarına kadar pek çok hususta köklü değişimler ortaya çıkmıştır. Töre, örf adet ve geleneklerin belirlediği aile yapısı bu süreçte ister istemez zihniyet ve kültürel değişimin, artan bireycilik ve rasyonalizmin etkisiyle bir sarsıntı geçirmiştir. Geleneksel ailedeki eski yerleşik işbölümü ve roller sistemi ortadan kaybolmaya başlamış, yerine kadının erkekle eşitlenmeye, erkeğin ise ev işlerinde ve çocukların yetişmesinde sorumluluk almaya çalıştığı bir anlayış ikame olmuştur. Böylece modernleşme sürecinde aile içi roller sisteminde değişimler ortaya çıkmış, ailenin dinî, sosyal ve kültürel işlevleri yapısal bir farklılaşmaya uğramıştır” (Celik 2010).

Boşanmalardaki artış, toplumun bunu kabulleniş sürecini de beraberinde getirmiştir. Boşanma, eşlerin hayattayken, evlilik kurumundan doğan ilişkilerine, mahkeme kararı ile hukuken son verilmesidir (Akinturk, 1996).

Aile kurumunun bozulması, aile birliğinin parçalanması, toplumsal yaşamdaki değişiklikleri de beraberinde getirmektedir. Boşanmaların bireylere olan etkileri sosyal bilimcilerin derinlemesine incelemeye başladıkları bir konu olmaktadır. Boşanma nedenleri, boşanmaya engel olmanın yolları, toplumun ve bireylerin bundan nasıl etkilendiği, çocukların ve aile büyüklerinin nasıl etkilendikleri; boşanmaların ekonomik ve diğer tüm sosyal faktörlerle ilişkisi en çok araştırılan konular arasındadır (Battal 2008).

1999 yılında Eurostat tarafından gerçekleştirilerek yayınlanan ve dünya ülkelerinin yıllara göre boşanma istatistiklerini gösteren bir araştırmaya göre, en yüksek boşanma oranının, dünyanın gelişmiş ülkelerinden biri olan Amerika’da olduğu dikkat çekmektedir. 1999 yılı için binde 4.2 olarak saptanmıştır. Japonya’da ise, boşanma oranının 1996’da binde 1.6 olduğu görülmektedir. En yüksek boşanma oranına sahip ülkelere ABD yanında, Litvanya ve Letonya da eklenmektedir. Eurostat verilerine göre bazı ülkelerdeki boşanma oranlarına bakıldığında, Kıbrıs’ın kuzeyinin en çok temas halinde olduğu Türkiye’nin diğer ülkelere kıyasla boşanmada düşük orana sahip ülkelerden biri olduğu görülmektedir. Türkiye sanayileşme sürecinin gerisinde olan; geleneksel geniş aile koşullarının nispeten henüz geçerli olduğu bir ülke olması nedeniyle sonucun böyle görüldüğü tahmin edilmektedir. Aynı araştırmaya göre, 2007 yılında Avrupa Birliği ülkelerinde kaba boşanma oranının binde 2.1’lerde seyrederken, aynı dönemde Türkiye’de kaba boşanma oranının binde 1.3’lerle dünyanın birçok ülkesinden daha düşük olması dikkat çekicidir (Yurtkuran et al 2009).

1.2 Bilişsel Çelişki

İnsan algılarını açıklama ve davranışlarının nedenlerini kavrama amacıyla birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar arasında en önemlilerinden biri 1950’lerde ortaya konan Bilişsel Çelişki kuramıdır. Aslen bir sosyal psikoloji konusu olan Bilişsel Çelişki, 1950’lerden itibaren iletişim modelleri ve kitle iletişimi hakkındaki çalışmalarda da yer bulmuştur. Modelin, insan iletişimine olan ilgisi bu açıdan önemlidir. Kuram; Bilişsel Çatışma, Bilişsel Tutarlılık ve Çelişki Kuramı, Bilişsel Uyumsuzluk Kuramı gibi isimlerle de anılmaktadır. Orijinal ismi; Cognitive Dissonance olan kuramı ortaya atan kişi; ABD’li sosyal psikolog Leon Festinger dir. Sosyal Karşılaştırma gibi teorileri de ortaya atan, Festinger, pozitivist akımın iletişim biliminde etkin olmasını da sağlamıştır (Kagitcibaşı ve Cemalcılar 2015).

Festinger kuramını şu şekilde ifade etmiştir: “Temel varsayım olarak her insanın duygu, düşünce ve davranışı arasında bir denge aradığını, bu denge olmadığı zaman ortaya çıkan çelişkinin kişiyi rahatsız ettiğini düşünür. Bu bilişsel çelişki, insanın sürekli düşünme, araştırma ve değişmesinin temelinde yatan ana güdüdür. Çelişki giderildikten sonra bilişsel uyum oluşur ve bireyin o konudaki gerginliği ortadan kalkarak, huzura kavuşur.”(Festinger 1957)

Bireyin, bilişsel planında çelişki yaratan biliş, duygu ve davranışlardan kaçındıklarını, biliş öğeleri arasında bir tutarlılık oluşturmaya ve mevcut tutarlılığı korumaya çaba harcadıkları kuramda ön görülür. Bilişsel çelişki, günlük hayatta, olabildiğince sık karşılaştığımız bir olgudur. Davranışlar, çoğu kez aynı biçimde hareket edişler ya da başka biçimde davranmamamızı gerektiren bir takım dış talep, emir veya zorlamalarla şekillenir. Genelde düşünce ve bilişlere göre davranan birey, kendisiyle tutarlı olduğuna inanır. Davranışlar, hareketler, eylemler ve tutumlar, görüşlerle ideolojiler arasında bir tutarlılık aranır (Colakoglu et al 2015).

Bireyin sahip olduğu bir inanç, bilgi ya da tutum, yine o bireyin sahip olduğu bir başka inanç, bilgi ya da tutumla sürekli düşünme araştırma ve değişmesinin temelinde yatan ana güdüdür. Çelişki durumunun varlığı, bireyin bundan kurtulmaya çaba sarf etmesi için yeterli bir güdüdür. Çelişki giderildikten sonra bilişsel uyum oluşur ve bireyin o konudaki gerginliği ortadan kalkar. Festinger, herhangi bir durumda bireyin tecrübe ettiği bilişsel çelişkiyi, söz konusu çelişen bilgilerin sayısının ve öneminin, uyuşan bilgilerin sayısına ve önemine oranı olarak ele alır. Birinci farklılıkla ilgili olarak kişinin benlik bilincini destekleme ve koruma eğilimi hesaba katılmalıdır. Farklılık tutumun tersini gerektirirse, bu iki inanç, bilgi ya da tutum arasında çelişki yaratır. Belirli bir davranış, başkalarına yardım etmek gibi beğenilen, istenilen bir davranışsa o davranışın bireyin kendisinde olan iyi özelliklerden kaynaklandığı düşünülür. Eğer davranış olumsuz, istenmeyen bir davranışsa, o zaman içinde bulunulan koşullarla olumsuz davranış açıklanabilir. İkinci farklılıkla ilgili olarak, kendimizi dıştan gözlemek olanaksızdır. Bunun için çevre ve diğer kimselerin nasıl etkilendiğinin farkına varmak kolay değildir. Fakat çevrenin bireyi nasıl etkilediğini, bireyin iç yaşantısından ve algılarından kavramaya çalışmak mümkündür. Bu nedenle çevre, olumsuz davranışların temelinde yatan esas neden olarak gösterilebilir (Aronson et al 2012).

Tutarlılık teorisyenlerine göre bilişsel unsurlar temelde insanların kaçındığı, istemediği durumlarda çelişir. Tutarsızlık, bilişsel unsurların birinde veya diğerinde değişimi güdüleyen bir meziyet taşımaktadır. Denge, uygunluk ve bilişsel çelişki terimleriyle anılan çeşitli tutarlılık teorilerinde, az çok ortak olan bir kuramsal çerçeve vardır. Bilişsel çelişki teorisi, kognitif çelişkiye bir motivasyon gücü atfederek onu bir güdü, bir gerilim durumu olarak görmektedir. Bu güdü, insanları, çelişkiyi azaltma, indirgeme yönünde davranışlara itmektir. Çelişkinin azaltılması, çelişen unsur sayısını azaltmak veya uyuşan unsur sayısını artırmak; uyuşan unsurların önemini artırırken çelişen öğelerinkini azaltmak ve bu iki yolu birlikte mümkündür (Festinger 1957).

Festinger’in bu kuramına göre insan davranışlarındaki temel kavram “biliştir”. Biliş, bilme eylemi, farkında olma ve yargı yetisi gibi kavramlarla açıklanabilir. Bireyin, sosyal yaşam konusundaki şeyleri algılayabilmesi ve onlar hakkında yargıda bulunabilmesi anlamına gelir. Bilişsel çelişki kuramı, insanların davranışlarını ve düşüncelerini, inançlar, tutumlar ve gereksinimleri, kendi durumları ile ilişkilendirdiğini öne sürer. Bireyin, zamanla veya çevresel faktörlerle edindiği tüm değerler kişiliği yönlendirir. Birey, birçok değere sahip olabilir. Siyasal bir partiye sempati, takım taraftarlığı, dini inançlar gibi genel toplumsal konular yanında, komşusu hakkındaki düşünceleri, eşi veya eşinin yakınları hakkındaki düşünceleri, sevdiği bir yemek hakkındaki önyargıları gibi özel konular da olabilir. Bilişsel çelişki bu noktalardan hareketle başlar (Imamoglu 2008). Evlenmek üzere ilişkisi şekillenmekte olan bir kadın, âşık olduğu adamın şiddet yanlısı ve zorbalık özellikleri gösteren birisi olduğunu öğrendiğinde o güne kadar “mükemmel” olarak tanımladığı adamın, uzaktan bakıldığında, çevresi tarafından ilgiyle bahsedilen, oldukça “iyi” kişiye karşı, algısal olarak yıkıcı bir sonuç

doğurabilir. Normal şartlarda “zorba” olduğu bilinen bir kişi “kötü” kabul edilir. Zaten bu duyulduğu an, çevresi de ondan kötü bahsedecektir. Böyle bir durumda; kadın, bilişsel çelişkiye düşer. Adama olan aşkı bir şekilde devam etmektedir. Ancak önceki düşünceleri ve şu anki duyguları, gerçekle uyumsuzluk gösterir. Kadın, önce bir çelişkiye düşse de, zamanla bunu atmaya başlar. Hala adamın iyi olduğunu düşünebilir. Festinger, bu davranışları incelerken kadının neden hala âşık olduğunu değil, neden hala adamı “iyi” olarak gördüğünü sorgular. Kötü bir kişi hala sevilebilir ancak kötü olduğu bilinen bir kişi hala iyi kabul edilebilir mi? Elbette bu örnekte, kadının “şiddeti” kötü bir davranış olarak kabul ettiği varsayılır. Öyle değilse, model burada geçersiz olabilir.

Bu ve buna benzer davranışlar, bireyin gerçeklere olan karşı duruşunu tanımlar. Bireyler, kendi inançları için sonradan ortaya çıkan uyumsuzlukları kabul etmeme iradesini gösterebilir. Eğer birey bir değere tamamen sahipse, onun yanlış olduğuna inanmak istemez. Gerçeklerle yüzleşmekten kaçabilir, ya da ona karşı koyabilir. Kurama göre, bireyler veya toplumlar inandıkları şeylere karşı gelen konulara saldırma eğilimindedir. Bunu yaparken farklı tutumlar deneyebilir; karşı görüşün varlığını tamamen reddedebilir. Bu durum onun uyumsuzlukla yüzleşmeyi inkâr edebilir. Başka bir yöntem de, ne olursa olsun değerlerini savunmasıdır. Bilişsel çelişki ile yüzleşmeyi reddeden birey saldırgan bir tutum takınabilir. Böyle bir durumda, birey karşıt görüşü çürütmek, yok saymak ister (Festinger 1957). Festinger’e göre, bireyler inançlarını korumak için, gelen karşı görüşleri sansür ederler. Sadece inandıkları değerleri seçerler ve onları korurlar. Eğer bu karşıt görüşler arasında seçme zorunluluğu varsa en iyisini değil, kendisiyle en uyumlusunu seçerler. Bu açıdan bireyler faydacı bir anlayış güderler.

Bu kuram, sosyolojiden psikolojiye hatta iletişim biliminden kitle iletişimin yapısına kadar çeşitli alanlarda araştırmalara konu olmuştur. Tutumun davranışsal yönü değiştirilirse, bilişsel yönün zaman içinde davranışa uyacak biçimde değiştiğini biliriz.

Evlilik kurumu ve boşanmalar incelendiği zaman, bilişsel çelişkilerin boşanma sürecinde bireye olan etkilerini toplumsal açıdan değerlendirmek bu makalenin konusudur. Bireylerin evlilik ve boşanma konusunda doğru bildikleri, öğrendikleri, yaşadıkları ve hissettikleri ile beklentileri arasındaki çelişki, Bilişsel Çelişki kuramı açısından değerlendirildiğinde anlamlı sonuçların ortaya çıkabileceğini varsayarak araştırmaya başlandı. Boşanmalar ve evlilik kurumundaki değişimin, bilişsel çelişki kuramıyla birlikte değerlendirilmesi için bu çalışma hayata geçirildi.

Bu çalışma, Kıbrıs’ın kuzeyinde, evli çiftlerin son 8 yıldaki evlenme ve boşanma oranlarının karşılaştırılarak, bulguların tespiti, nedenlerin ve sonuçların çözümlemesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Boşanma oranlarını, boşanma nedenlerini, boşanmaya karar vermelerindeki etkenleri ve boşandıktan sonra yeniden evlenme konusundaki tutumlarını, boşanan bireylerin kendileri hakkındaki değerlendirmelerini açığa çıkarma da amaçlardan diğeridir. Ayrıca boşanmış kadın ve erkeklerin kendilerini ve boşanmış olan başka bireyleri nasıl tanımladıkları da araştırmanın sorguladıkları arasındadır. Hangi yaş aralığında boşanmaların hangi oranlarda olduğu, katılımcılar aracılığı ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

i. Araştırma Modeli

Araştırma nitel olarak oluşturulmuş ve yürütülmüştür. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılır. Algılar ve olaylar doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek 2005).

ii. Örneklem

Bu çalışma 2014-2016 yılları arasında Kıbrıs'ın kuzeyinde gerçekleştirilmiştir. 18 ay süren araştırmada, toplam 460 birey ile görüşülmüştür. Bunların 230'u kadın 230'u erkektir. Görüşmeler, başından en az bir defa boşanma geçmiş olan bireylerle gerçekleştirilmiştir. Son 8 yıllık Devlet Planlama Örgütü nüfus sayım sonuçlarından elde edilen oranlara göre görüşmecilerin bölgelere dağılımı sırasında, sayısal dağılımın belirlenmesine dikkat edilmiştir. Buna göre en çok katılımcıdan en aza doğru Lefkoşa, Mağusa-İskele, Girne, Güzelyurt ve Lefke'den görüşmeci sayıları belirlenmiştir. Katılımcılara kartopu yöntemi ile ulaşılmıştır. Her kente bağlı olarak gerçekleştirilen çalışmalarda, genellikle ilgili bölgede gerçekleştirilen görüşmelere katılanların %30'unun kent civarındaki köylerden olmalarına özen gösterilmiştir.

Bölgelerin belirlenmesi, Kıbrıs'ın kuzeyindeki aile mahkemesinin kayıt tutuş sıralaması ile şekillenmiştir. Aile mahkemeleri istatistik verilerinin ilçelere dağılımında listeledikleri ilçe isimleri dikkate alınarak sıralama ve isimlendirme gerçekleştirilmiştir.

iii. Veri Toplama Aracı

Veriler yarı yapılandırılmış görüşme metodu ile toplanmıştır. Soruların her biri farklı verileri elde etmeyi amaçlamıştır. Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen sorular literatür taramasından sonra uzman görüşü alınarak belirlenmiştir. Görüşmeler sonucunda katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları, geniş ya da çekirdek aile yapılanma durumları, boşandıkları eş ile evlenmeden önceki tanışıklık durumları, boşanmaya hangi cinsiyetin karar verdiği, boşanmış bireyleri nasıl tanımladıkları, boşanmanın aile büyüklerini nasıl etkilediğini düşündükleri, boşanma sonrasında ruhsal desteğe ihtiyaç duyup duymadıkları araştırılmıştır. Görüşmeler genellikle 20-30 dakika sürmüştür.

iv. Veri Analizi

Araştırmacılar tarafından veriler önce bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiş sonra da nitel araştırma tekniklerden içerik analizi ve betimsel tanımlama kullanılarak çözümlenmiştir. Tümü geçerli yanıtlar kullanan katılımcıların sorulara verdiği cevaplar benzerlikleri bakımından gruplandırılarak yorumlanmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla uzman desteği alınarak çözümlemelerdeki ortak noktalar belirlenerek analiz edilmiştir.

BULGULAR

Katılımcı Profili:

Tablo1: Katılımcı profilleri

Yaş	Kadın	Kadın%	Erkek	Erkek%
18-25	70	30,43	70	30,43
26-35	80	34,78	80	34,78
36-45	50	21,74	50	21,74
46-55	30	13,04	30	13,04

Katılımcıların 30,43 (%)'ünü oluşturan 18-25 yaş arası 70 kadın ve 70 erkek; 34,78 (%)'ini oluşturan 26-35 yaş arası 80 kadın ve 80 erkek; 21,74(%)'ünü oluşturan 36-45 yaş arası 50 kadın ve 50 erkek; 13,04 (%)'ünü oluşturan 46-55 yaş arası 30 kadın ve 30 erkek ile görüşülmüştür.

Görüşülen Bireylerin İkamet Yerlerine Göre Dağılımları

Tablo2: Katılımcı İkamet Yerleri

Şehir	Kişi	%
Lefkoşa	150	32,61
Mağusa-İskele	140	30,34
Girne	100	20,7
Güzelyurt	50	12
Lefke	20	4,35

Lefkoşa ve çevresinden 150 kişi (32,61), Mağusa-İskele ve çevresinden 140 kişi (30,34), Girne ve çevresinden 100 kişi (20,70), Güzelyurt ve çevresinden 50 kişi (12), Lefke ve çevresinden 20 kişi (4,35) ile görüşülmüştür.

2008-2015 Evlenme ve Boşanma Sayıları

Aile mahkemesi ve aile mukayyetliğinden elde edilen oranlar doğrultusunda elde edilen son 8 yıllık evlenme ve boşanma sayıları aşağıdaki gibidir. Boşanma oranları açılan dava sayısı değil, sonuçlanmış dava sayısı dikkate alınarak araştırmada yer almıştır. Açılan dava sayısı gerçekleşmiş boşanmalardan daha fazladır. İncelenen yılların 2008 yılı itibarı ile başlamasının nedeni, düzenli resmi istatistiki verilere 2008 itibarı ile ulaşılmasından kaynaklanmıştır.

Tablo3: Yıllara Göre Evlenme Boşanma Oranları

Year	City	Marriage	Divorce	%	Year	City	Marriage	Divorce	%
2008	LEFKOŞA	518	222	42,86	2009	LEFKOŞA	468	263	56,2
	MAĞUSA-İSKELE	497	174	35		MAĞUSA-İSKELE	465	187	40,22
	GİRNE	257	132	51,36		GİRNE	213	153	71,83
	GÜZELYURT	122	32	26,23		GÜZELYURT	81	53	65,43
	LEFKE	40	11	27,5		LEFKE	46	13	28,26
		1434	571	40%			1273	669	52,55%
Year	City	Marriage	Divorce	%	Year	City	Marriage	Divorce	%
2010	LEFKOŞA	459	278	60,56	2011	LEFKOŞA	476	285	59,87
	MAĞUSA-İSKELE	455	231	46,81		MAĞUSA-İSKELE	437	226	51,72
	GİRNE	276	151	54,71		GİRNE	290	165	56,9
	GÜZELYURT	75	37	49,33		GÜZELYURT	103	52	50,49
	LEFKE	47	9	19,15		LEFKE	38	11	28,95
		1312	706	53,81			1344	739	54,99
Year	City	Marriage	Divorce	%	Year	City	Marriage	Divorce	%
2012	LEFKOŞA	416	313	75,24	2013	LEFKOŞA	390	347	88,97
	MAĞUSA-İSKELE	430	262	60,93		MAĞUSA-İSKELE	398	239	60,1
	GİRNE	275	155	56,36		GİRNE	257	162	63,04
	GÜZELYURT	102	52	50,98		GÜZELYURT	95	47	49,47
	LEFKE	15	21	140		LEFKE	35	23	65,71
		1238	803	64,86			1175	818	69,62
Year	City	Marriage	Divorce	%	Year	City	Marriage	Divorce	%
2014	LEFKOŞA	468	325	69,44	2015	LEFKOŞA	459	319	69,5
	MAĞUSA-İSKELE	448	255	56,92		MAĞUSA-İSKELE	414	246	59,42
	GİRNE	281	190	67,62		GİRNE	262	175	66,8
	GÜZELYURT	95	40	42,11		GÜZELYURT	92	40	43,48
	LEFKE	24	19	79,17		LEFKE	27	18	66,67
		1316	829	63			1254	798	63,64

2013 ve 2014 yıllarında evliliklere oranla en yüksek boşanma oranlarının yaşandığı yıllar olduğu görülmektedir.

Lefke'nin evlenme ve boşanma oranlarına göre en hızlı artışı gösterdiği dikkat çekicidir.

Evliliğin Yaşına Göre Son Sekiz Yıldaki Boşanma Oranları

Tablo 4: Evlilik süresine göre boşanma Oranları

Evlilik Süresi	Ayrılma Oranı %
2-5 yıl	38,8
6-10 yıl	36,3
10 yıldan fazla	24,9

Kıbrıs'ın kuzeyinde, evliliğin ilk 2 ile 5 yılı arasındaki boşanma oranının, evliliğin diğer yıllarına göre karşılaşılan oranlardan daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. (38,8). Boşanmaların 36,3'ünün de evliliğin 6. ve 10. yılı arasında gerçekleştiği görülmektedir. Evliliğin 10. yılından sonraki boşanmaların, toplam boşanmalar içerisindeki oranının 24,9 olduğu görülmektedir. En çok boşanma yaş ortalaması 26–35 yaşları arasındadır (39,9).

Cinsiyetler arası istihdam oranlarına göre son sekiz yıldaki boşanma oranları

Tablo 5: Cinsiyete göre Boşanma Yaşı

	Çalışan	%	Çalışmayan	%
Kadın	174	75,60	56	24,4
Erkek	211	91,70	19	8,26

Boşanan kadınlar arasında, çalışan kadınların, çalışmayan kadınlara oranı dikkat çekicidir. Boşanmış kadınların %75,6'sının çalışma yaşamında aktif rol almakta olan kadınlar olmaları, ekonomik bağımsızlığa sahip olmayan kadının boşanma konusunda daha çekimser davranıyor olduğunu akıllara getirmektedir. Bu durum, boşanırken, yaşama dair etkinliklerin yerine getirilmesi hususunda, kamusal alandaki etkinliklerin erkeğe ait olduğu algısının yaratacağı bilişsel çelişkiler hususunda, kadınları rahatlattığı düşünülmektedir. Nitekim katılımcıların da sohbetler esnasında buna dair bildirimleri mevcuttur. Örneğin katılımcılardan “Eğer çalışmıyordıysam, boşanmaya kalkışamayacaktım, çünkü o zaman ihtiyaçlarım kocam tarafından karşılanıyor olacağından bir anda boşluğa düşmek istemezdim” derken; bir diğeri ise “Boşanmaya karar verdiğim zaman, harekete geçmeden önce iş buldum ve bir süre kendimi sınadım” şeklinde yanıtlar alınması dikkat çekicidir.

Boşanma Kararının Hangi Cinsiyet Tarafından Verildiği

Tablo 6: Kararı veren cinsiyet

	Boşanmaya kim karar verdi	%
Kadın	62,17	143,00
Erkek	30	69,00
Birlikte	8,14	35,00

“Boşanma kararını kim verdi?” sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında, “Kararı ben verdim” diyen 143 (% 62,17) kadına karşılık sadece 69 (%30) erkek bulunmaktadır. Ortak karar verdiklerini söyleyenler ise 35 (%8,14) kişidir.

Evlenmeden Önceki İletişimin Son 8 Yıldaki Boşanma Oranları Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 7: Evlenmezden önceki ilişki

	Kadın	%	Erkek	%
Flört	105	45,52	122	53
Yakınları tarafından tanıştırılmış	84	36,90	85	37
Arabulucular	41	17,58	23	10

Katılımcıların evlenmezden önceki tanışıklıkları hakkında bilgi istendiğinde ortaya çıkan 3 sonuç bulunmaktadır. Bunlar flört ederek, yakınları tarafından ve görücü usulü ile şeklinde sınıflandırıldı. Bu yanıtlardan hareketle 230 kadından 105'inin (%45,52) ve 230 erkekte 122 (%53)'ünün flört ederek evlendikleri; 230 kadından 84 (% 36,9), 230 erkekte 85 (%36)'inin yakınları tarafından tanıştırıldığı; 230 kadından 41 (17,58)'inin, 230 erkekte 23 (10)'ünün görücü usulü evlendikleri tespit edilmiştir.

Son 8 Yılda Boşanma Yaşayan Katılımcılar, Ailelerini Çekirdek Aile Olarak Mı Yoksa Geniş Aile Olarak mı Değerlendirdikleri

Tablo 8: Boşanmış Çiftin Aile Tipi

	Sayı	%
Çekirdek aile	400	87,00
Geniş aile	51	11,19
Kararsız	9	1,90

Evliken yaşadıkları aile tipini geniş aile olarak tanımlayanların oranı 11,19 olup, 460 kişide 51 kişidirler. Ayrıca evli iken yaşadıkları ile tiplerinin çekirdek aile olduğunu söyleyen kişilerin sayısı 400 olup, yüzdelik olarak 87'ye ulaşmaktadır. Bu konuda kararsız kalanların ise 1,9 olduğu görülmektedir.

Yükseköğrenim gören bireyler ile görmeyenler arasında boşanma oranlarının değerlendirilmesi

Tablo 9: Ayrılmış çiftin eğitim durumları

Eğitim durumu	Kadın	%	Erkek	%
İlköğretim	12	5,21	16	6,95
Lise	80	34,78	92	40
Üniversite +	138	60,00	122	53,04

Boşanma oranları ile eğitim durumları arasında ilişki olup olmadığı sorgulanmaya çalışıldığında, tablodan da anlaşılacağı üzere yükseköğrenim görmüş bireylerin sayılarının fazlalığı, eğitim durumu arttıkça, boşanmaların da artıyor olduğu ihtimalini akıllara getirmektedir.

Boşanan Bireylerin Yeniden Evlenme Konusuna Bakışlarının Değerlendirilmesi

Boşanma sonrası evlenenlerin bireylerin oranı % 22,3, bekârların oranı ise % 77,7'dir.

Boşanmanın Gecikmesini Etkileyen Faktörlerin Neler Olduğunun Değerlendirilmesi

Table 10: Boşanmayı geciktiren faktörler

Boşanmayı erteleme	Kadın	%	Erkek	%
Çocuklar	133	57,82	112	48,69
Ebeveynler	67	29,13	30	12,17
Korkular	30	13,04	88	38,26

Kadınların boşanmaya karar verirken çocuklarını düşünerek veya çocuklarının istememesi halinde boşanmayı ertelediklerini söyleyenlerin oranı 57,82 (%), erkeklerde ise 48,69 (%)’dur. Hem kadınlarda hem de erkeklerde, boşanmayı geciktirici faktörlerin en etkili sorgulattırıcısı çocuklar olup, aile büyükleri ikinci sırayı almaktadır. Oranlara göre, çocuklar ve ebeveynler dışındaki erkeklerin daha büyük çekinceleri bulunmaktadır.

Evlenirken Boşanmayı Düşünmek ve Boşanma Sonrası Destek

Katılımcıların 89,7(%)’si evlenirken, boşanabileceklerinin akıllarına dahi gelmediğini ortaya koyarken, 10,3 (%)’ü boşanma ihtimalini düşündüklerini söylemektedir.

Boşanma sonrasında sosyal desteğe ihtiyaç duyduğunu dile getirenlerin oranı %89,1 iken, uzman desteğine başvuranların oranı %19,2’dir. Uzmandan ruhsal destek alanların çoğunun sosyal destek de aldıkları görülmektedir. Sosyal destek aldığını ifade edenlerin 58,7’si kadın, 41,3’ü erkektir. Psikolojik desteği uzmandan alan kişilerin ise 52,4’ünün kadın, 47,4’ünün ise erkek olduğu görülmektedir. Evliliklerini sonlandırmakta olan ya da boşanan bireylerin yakın çevrelerinden duygusal destek aldıklarını fakat uzman desteğine başvurmayı çok fazla tercih etmedikleri anlaşılmaktadır.

Hiçbir destek almadığını ifade edenlerin oranı % 0,9’dur. Hiçbir destek almamaktan kastedilenin, sosyal desteğe de başvurmadan, yaşadığı duygusal sorunları hiç kimse ile paylaşmadan süreci geçirdiğini ifade edenlerdir. Sosyal destek ile ifade edilenin, anne, baba, komşu, arkadaş, akraba gibi uzman olmayan fakat kendilerini iyi tanıyarak, nasihat nitelikli sohbetlerle süreçteki farkındalıklarını artırmak olduğu bu noktada vurgulanmalıdır.

“Boşanmış kadın” ve “boşanmış erkek” ifadelerinin kendileri için ne ifade ettiği

“Boşanmış kadın” ifadesinin katılımcılara ne çağrıştırıyor olabileceğine yönelik soru karşısında, % 20 katılımcının “geçimsiz”, % 10’unun “mağdur”, % 10’unun “zavallı”, % 20’sinin “başarısız”, % 10’unun “problemlı”, % 15’inin “asi”, % 10’unun “uyumsuz” olduğunu söylemesi, % 5’inin ise hiçbir fikrinin olmadığını belirtmesi dikkat çekicidir.

“Boşanmış erkek” ifadesinde % 30 katılımcının “bencil”, %10’unun “özgür”, %8’un “sefil, %17’nin “problemlı”, %23’ün “arayış içinde”, %12’sinin ise “bekâr” ifadelerini kullanması ilginçtir.

Boşanan erkeklerin asi ve zavallı sözcüklerini çağrıştırmaması, buna karşın, boşanmış kadınların da bekâr ve arayış içinde şeklinde tanımlanmamaları toplumsal cinsiyete dayalı cinsiyet rollerinden kaynakladığı düşünülebilmektedir.

TARTIŞMA

Bulgulardan ortaya çıkan en önemli tartışma konularından biri, bireylerin evlenmeyi tercih ettikleri fakat sürdürme konusunda sorunlar yaşamakta olduklarıdır. Son 8 yılda Kıbrıs’ın kuzeyinde kurulan evliliklerin yarısından fazlasının boşanma ile sonuçlanması, buna karşın evlenme oranlarının giderek artan bir eğilim içinde olmasından anlaşılmaktadır. Evlilikteki tatminin aslında yaşamdaki tatmin ile yakından ilişkili olduğu düşünülecek olursa (Yıldız & Baytemir 2016), evlilik ve boşanmaya kadar geçen süreçteki huzursuzlukların bireyler ve toplum açısından önemini kavramak kolaylaşacaktır. Çünkü, toplumsal yaşamı da önemli şekilde etkileyen bireyin psikolojik durumunun evlilikteki huzuru ile yakından alakalı olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır (Seligman, 2007; Seligman & Csikszentmihalyi 2000)

İki birey, farklı aile gelenekleri ve farklı toplumsal alışkanlıklarla geliştirdikleri kişilik örüntülerini aynı çatı altında birleştirmeye çalışırlar. Bunu yaparken, benzeşmeyen pek çok davranış, biliş veya duygulanım, çatışmalara yol açabilir. Başlangıçta, farklı ve hoş gelen bir takım yönelimler, belli bir süreden sonra, çelişen ve çatışma yaratan bir duruma dönüşebilir Birey için ve aile birlikteliği içinde sıkıntılı durumlar yaşanmaya başlanır. Bir kişiyi daha iyi tanımaya başlamak, o kişinin günlük davranışlarındaki değişkenlik derecesini kavramaya ve yorumlamaya başlamak demektir. Bu durum aslında çekici görünen bir takım davranışların süreklilik arz etmediği veya süreklilik göstermesi halinde, kendi prensipleri ve alışkanlıkları ile çelişmeye başlamasına neden olabilir. Gözlemlenen davranış değişikliklerinin dışına çıkılmaya başlandığında, bu değişik davranış, farklı çevresel koşullar atfedilerek açıklanmaya başlanır. Her zaman nezaketli olduğu düşünülen kişi, aniden alışılanın dışında bir tutumla tepki verdiği zaman, bu davranışın nedeni başka koşullara yüklenmeye çalışılabilir. Bunun aslında zannedilenden daha fazla tekrarlandığı fark edildiği zaman ise ilişki ve iletişimin gözden geçirilme gereği açığa çıkar (Cuceloglu,2011).

Araştırmada, evliliğin ilk 10 yılı içerisinde yaşanan boşanmaların daha sık gerçekleştiği görülmektedir. Evliliğin ilk 5 yılında boşanmaların en yüksek orana ulaştığı araştırmanın bulguları arasındadır. Evli olmak, genel olarak bireyleri mutlu eden bir eylem olarak görülür. Buradan evlilik kalitesinin mutlu olmada önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Evliliğin ilişkisinin kötü gitmesi durumunda bireylerin mutsuzluğu söz konusu olup, eşler arasındaki uyum önem kazanmaktadır. Bu durum, ilk 5 yıllık süreç içinde evliliklerin bitmesinin uyumu yakalamak konusundaki umutsuzluk olabileceğini akıllara getirmektedir (Seligman 2007).

Araştırmada “flörtle evlilik” yapanlarda boşanma oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Çünkü adaylar bu süreçte olayları duygusal değerlendirmekte ve gerçek karakterlerini yansıtmamaktadırlar. Oysa evlenecek kişilerin, eş adayını yeterince tanınması, ailelerinin tecrübe ve öngörülerini dikkate almaları, ailelerin karşılıklı birbirlerini tanımaları, evlenecek kadın ve erkeğin karakterlerini bilmeleri, evliliğin sıhhatli olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Buna karşın, flört sonrası evliliklerdeki boşanmaların arabulucular veya görücü usulü evlenmelere göre daha sıklıkla boşanmaya gitmesi gerçeği şaşırtıcı olarak kabul edilebilmektedir (Celenk & Vijver 2013). Ki bu araştırma da bunu doğrular niteliktedir.

Boşandığı evliliğini çekirdek aile olarak tanımlayan bireylerin geniş aile yapısındaki çiftlere göre daha çok boşandıkları da dikkat çeken bulgulardandır. Araştırmada yer alan 460 kişiden 400'ünün bitirdiği evliliğinde çekirdek aile şeklinde yaşadığını söylemesi bu sonuca varılmasına neden olmaktadır.

Boşanmaya karar verenlerin daha çok kadınların olması da dikkat çekicidir. Kadınların iş yaşamında bulunmalarının ve ekonomik özgürlüğe sahip oluşlarının, evlilikleri ile ilgili kararları vermek konusunda önemli bir etkisi olduğunu düşündürten bu sonuç, sosyal ve ekonomik yaşama dahil olmak konusunda geniş aile kalıbı içerisinde evlilik sürdüren kadınlardan farklı olduğunu açığa çıkarmaktadır (Yildiz & Baytemir 2016).

Kadınların, bilişsel çelişki süreçlerini uzun süre yaşadıkları, araştırma sırasında gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme süreci notları arasında sıklıkla bulunması dikkat çekmektedir. Boşanmanın toplum tarafından zor kabul gören, yalnızlaşmanın ve belli bir yaş sonrasında evliliğin neredeyse zorunluluk olarak algılandığı bir süreç olması (Aronson et al 2012) nedeniyle “üzücü” bir durum olarak algılanması, sorular arasında, boşanan kadın ve erkeğin kendisini nasıl tanımladığını araştırılan soruya verilen cevaplardan hareketle pozitif bir yargıya sahip olmaması nedeniyle istenmeyen bir durum olduğu dikkat çekmektedir. Buradan hareketle, boşanmaya karar verme süreçlerinde yaşanan bilişsel çelişkilerin mevcudiyetinin farkına varılması çok zor değildir. Bireysel yaşamın sürdürülmesi, varsa çocukların bakımı ve hayatın yeniden şekillendirmekte yaşanacak güçlüklerin boşanma sırasında karar verirken çok etkili olduğu görülmektedir (Monteoliva & Calvo 2012).

Boşanmanın gecikmesini etkileyen faktörler incelendiği zaman, ilk sırayı çocukların aldığı görülmektedir.

Çocuğun ihtiyaçlarının giderilmesi, duygusal beklentilerin karşılanması, kendini güvende hissetmesi, bakımını yaptığı kişiyle kurduğu olumlu ilişki sonucunda çocuk, kendini sevmeye ve onaylanmaya layık görerek önemli olduğunu hissedecek ve aynı zamanda karşındakileri ve dünyayı da güvenilir ve olumlu bir yer olarak algılayacaktır (Ozguven, 2000).

Boşanma, eşleri ekonomik yönden sarsar, ruhsal yönden örseler; toplumdaki durumlarını etkiler. Çocuklar üzerindeki olumsuz etkisi ise çok karmaşık sorunlar doğurur. Bu nedenle boşanma, evlilik öncesi özgürlüğe tam bir dönüş veya kurtuluş sayılamaz. Boşanmış eşler üzerinde yapılan bir araştırmada, boşanmış erkeklerde evli erkeklere göre beş kat yüksek oranda, boşanmış kadınlarda da evli kadınlara göre üç kat yüksek oranda ruhsal bozukluk tespit edilmiştir (Jenkins 2000).

Dünya Sağlık Örgütü, çocuklara uygulanan şiddetle ilgili risk etmenleri arasında anne babalarının ayrı yaşıyor olmasını ilk sıralarda yer vermiştir (Kutlu ve ark. 2007). Gerek okullarda, gerekse sosyal hizmet kurumlarında problemlili çocukların boşanmış aile çocuklarının sayısına yönelik Kıbrıs'ın kuzeyinde henüz kapsamlı araştırmalar yapılmamakla birlikte, bu alanda dünyada gerçekleştirilen araştırmaların bunu doğrulayanların sayısının fazlalığı bilinmektedir (Senturk 2004).

Boşanmış bireylerin boşanmanın hemen sonrasında uzman desteği almak yerine bu süreci daha çok sosyal çevreleri ile aşmaya çalıştıkları görülmektedir. Yardıma gereksinim duyduğunu belirten kadın sayısının erkek sayısından daha çok olduğu da dikkati çeken bulgular arasındadır. Daha çok kadınların boşanmaya karar veren taraf olup, desteğe daha çok ihtiyaç duyanların da kadınlar olmasının bilişsel çelişkiyi akla getirmektedir. Çünkü karar verdiği ve yaşamı için çizdiği yolda yaşayacağı çatışmalar ile baş etme çabası onun tutarlı bilişe ulaşmak konusundaki çabası ile ilişkilendirilebilir.

Boşanan bireylerin, boşanma sürecini ve hemen sonrasında, bu süreçte yaşanan zorlukların aşılması için, yardım alınması gereken bir süreç olarak gördükleri açıktır. Geleneksel etkenlerin sürmekte olduğu, boşanmanın halen hayretle karşılandığı ve erkek egemen bir toplumda kadının statüsünün boşanma ile birlikte değerlendirildiği bir toplumda evlenme ve boşanma arasında yaşanan bilişsel çelişkinin önemi; bunun bireyleri nasıl etkilediği bu aşamada ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Kıbrıs'ın kuzeyinde, evlenme ve boşanma oranlarının elde edildiği resmi istatistiksel verilerden, basılı medyanın ortaya koyduğu datalardan, toplumsal yaşama dair gözlemlerden ve psikolojik danışmanlık tecrübelerinden elde edilen bulgular, evlilik kurumunun bir dönüşüm geçirmekte olduğunu düşündürmektedir. Son sekiz yıllık verilerin de evlilik kurumunun kalıcılığı konusunda bir sorun olduğunu doğrular niteliktedir. Toplumsal yaşamın yapı taşlarından birisi olan aile kurumunun nasıl bir evrimsel süreç içerisinde olduğunu sorgulanmasını gerekliliği bu aşamada dikkat çekmektedir. Evlilik özellikle bireyleri etkileyen ve bireylerin duyuşsal, bilişsel ve davranışsal olarak yaşamlarını biçimlendiren bir kurumdur.

Gerçekten de, son yıllarda, Kıbrıs'ın kuzeyinde görülmekte olan evlilik oranlarına karşın yaşanan boşanma artışı, evlilik kurumunun nasıl bir değişim geçiriyor olduğu sorularını akıllara getirirken, toplumun evliliğe duyduğu saygıya karşın, yine de boşanmalardaki artışın ne anlama geldiği merak konusu olmuştur. Konunun, bilişsel çelişki kuramı ile birlikte değerlendirilmesinin esas nedeni, aile kurumuna duyulduğu varsayılan saygı, evlenen çift sayısının artış eğilimi; buna karşın boşanmaların yoğun bir şekilde gerçekleşiyor oluşudur. Son 8 yılda toplam 10,346 çiftin evlendiği ve bunların 5933'ünün boşandığı görülmektedir. Son 8 yılda evlenme sayısına oranla %57,35 boşanmanın

gerçekleşmesi, yarıdan fazla evlenmenin boşanma ile sonuçlanıyor olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir (KKTC Aile mahkemesi ve mukayyitlik verileri 2016). Bu durum Kıbrıs'ın kuzeyinde medyada da sıklıkla dile getirilmekte sosyal bir sorun olduğu çeşitli tarihlerde yayınlanan basılı gazetelerde de dikkate getirilmektedir. Bu durum evlilik kurumunun derinlemesine incelenmesinin gerekliliğini akıllara getirerek, bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde önemli bir etken olmuştur.

Buradan hareketle:

- a. Boşanma evlilik süresi ile yakından alakalı bir olgu olup, evli kalınan süre uzadıkça, boşanmalarda azalma olduğu görülmektedir.
- b. Eğitim durumlarının boşanmaların oranını etkileyen bir faktör olmadığı görülmektedir.
- c. Evlilik öncesi flört, görücü usulü evlenen bireylere oranla boşanma olasılığını artırmaktadır.
- d. Boşanan bireyler yeniden evlenmeye sıcak bakmamaktadırlar.
- e. Kıbrıs'ın kuzeyinde, boşanmış bireyler, bu sürecin desteğe ihtiyaç duyulan bir süreç olduğunu kabul etmektedirler.
- f. Boşanma süreci ve sonrasında yaşanan süreçte, ruhsal destek hizmeti veren uzmanlar yerine sosyal destek tercih edilmektedir.
- g. Boşanmış erkek ve boşanmış kadınlara dair yapılan tanımlamalarda toplumsal cinsiyetlerin önemli etkisi bulunmaktadır. Erkek egemen toplumun izleri bu noktada gözlemlenebilmektedir.
- h. Boşanacak bireylerin ortak çocuklarının bulunması boşanmayı geciktirebilecek bir etkidir.
- i. Boşanacak çiftin ebeveynleri boşanmayı geciktiren etkenler olarak düşünülebilir.
- j. Boşanacak kadının ailesi, boşanmayı, boşanacak erkeklerin yakınlarına göre daha çok geciktirme veya durdurma eğilimi gösterirler.
- k. Bu durum, boşanan bireylerin, evlilik kurumu ile yeniden buluşma tercihlerini azalttığı söylenebilecektir.

ÖNERİLER

Boşanmaların artışı, sosyolojik, psikolojik ve sosyal psikolojik araştırmaların artırılmasına duyulan ihtiyaca işaret etmektedir. Buna ek olarak, aile tanımının hem dünyada hem de Kıbrıs'ın kuzeyinde toplumumuz açısından yeniden yapılması gerektiği açıktır.

Evliliğin, ilk yıllarında, özellikle ilk 5 yılı içerisindeki riskin istatistiklere bakılarak açığa çıkmış olması nedeniyle, bu süreçteki çiftlere/ailelere yönelik uzman desteği hizmeti verilmesi için devlet sosyal politikalarını harekete geçirebilir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin boşanma sürecinde kadınları daha yoğun olarak etkilediği görülmekte, boşanma sonrasında da benzer bir durum açığa çıkmaktadır. Bu durum, kadınların, yaşamlarını eşit statüde yaşayarak, sosyal anlamdaki eşitliklerini hissetmelerine katkı sağlanacak çalışmalar yapılabilir. Böylece dezavantajlı bir cinsiyet olarak üzerlerinde hissedebilecekleri bilişsel çelişkilerini - özellikle de toplumsal cinsiyetleri açısından - ortadan kaldırarak, daha huzurlu olmalarına katkı sağlanabilir.

Boşanmaya karar vermek üzere olan çiftin, ebeveynleri ve akrabalarının özellikle boşanmamak üzere veya boşanmayı geciktirmek üzere bireyleri etkilemeye çalıştığı bulgusundan hareketle, boşanma sonrasında bireyleri asal ve toplumsal olarak nelerin beklediği konusunda toplumsal bir bilinçlendirmenin faydası olabilir. Böylelikle boşanmayı gerçekten isteyen bireylerin yaşamını olumsuz etkileyebilecek bir birlikteliğin sürmesi engellenebilir, ya da olumsuz etkileri giderilebilir.

Bireylerin ailenin önemi, boşanmanın getireceği zararlar konularında bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi önemlidir. Bunu yaparken iki önemli kurumdan yararlanılabilir. Birincisi iletişim araçları ile aileler bilinçlendirilebilir; ikincisi yeni yetişen nesle aile ve aile birlikteliği konusunda iyi bir eğitim verilebilir. Bu sayede gençler ve toplumdaki bireyler ailenin önemi ve topluma kazandıracakları konusundaki biliş düzeylerini artırabilirler.

Aile toplumun çekirdeğidir. Toplumun geleceği, aile bireylerinin sağlıklı ve düzenli ortamlarda yetişmesine bağlıdır. Ailenin sağlıklı ve huzurlu olması, ailenin sağlam temeller üzerine kurulmasıyla ilişkilidir. Eş seçiminde önceliklerin doğru belirlenmesi, evliliğin sevgi, saygı ve yardımlaşma temeli üzerine kurulması, ekonomik ihtiyaçlar ve talepler konusunda fedakârlık yapılması evliliğin devamı açısından önemlidir. Ayrıca mutlu ve huzurlu bir aile için akıl ve dinin önceliklerine dikkat edilmelidir. Boşanmaya karar veren çiftlerin mahkemeye başvurmadan önce aile terapisiyle sorunlarının çözümünün mümkün olup olmadığı konusunda deneme imkanı sağlanmasının, boşanmaların engellenmesinde katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Böylece boşanma oranları da azaltılabilir. Bunun evlilik konusundaki yasal prosedür ile desteklenmesi, işleyişin kolaylaşmasına katkı sağlayabilecektir.

Eşlerin birbirleriyle iyi iletişim yolları kurması evliliğin devamı açısından önemlidir. Bunun için sosyal devletin bu anlamdaki önlemleri alması, katkıları sağlaması ve sonuçları belli aralıklarla gözden geçirmesi önemlidir.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, A 2002. Geleneksel Geniş Aileden Modern Çekirdek Aileye Geçimde Dini Hayattaki Değişim. *Harran Üni. İlahiyat Fak. Dergisi*, III;37.
- Celenk, O & van de Vijver, F J 2013. What makes couples happy? Marital and life satisfaction among ethnic groups in the Netherlands. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, XX (X); 1-19.
- Celik, C 2010 Değişim Sürecinde Türk Aile Yapısı ve Din-Paradigmatik Anlam ve İşlev Farklılaşması, *Karadeniz Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 ; 25-35.
- Cetinkaya, S K & Gencdoğan, B 2014. The relationship between marital quality, attitudes towards gender roles and life satisfaction among the married individuals. *Psychology, Society, & Education* 6(2) ; 94-112.
- Ersoy, E 2009. Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2) ; 209-230
- Çolakoglu, E T Bademci, H Ö Karadayı F 2015. Determining Effects of Self Concept, Early Maladaptive Schemas, Perceived Parenting Styles on Interpersonal Relationships. *TC. Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2015 ; 1+2
- Kır, I 2011. Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Electronic Journal of Social Sciences*, 10 (36) ; 381-404.
- Jenkins, J.M. 2000. Marital conflict and children's emotions; The Development of an Anger Organization. *Journal of Marriage and The Family*, 62 (8), 723-736
- Kutlu, L et al 2007. Annelere Çocukluklarında Uygulanan Ceza Yöntemleri ile Çocuklarına Uyguladıkları Ceza Yöntemleri Arasındaki İlişki. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 8 ; 22-29.
- Newman, Louise K. 2002. "Sex, Gender and Culture: Issues in the Definition, Assessment and Treatment of Gender Identity Disorder", *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, V.7 ; 358-367
- Monteoliva, A Garcia, J Calvo, A 2012. Differences between men and women with a dismissing attachment style regarding their attitudes and behaviour in romantic relationships, *International Journal of Psychology*, 47 (5) ; 335-345.
- SCOTT, W Joan 1986. Gender: A Useful Category of Historical Analysis. *The American Historical Review*, 91:1053-1075.
- Seligman, M. E. P & Csikszentmihalyi, M 2000. Positive psychology an introduction. *American Psychologist*, 55(1) ; 5- 14.
- Yıldız, M.A. ve Baytemir, K 2016. Evli Bireylerde Evlilik Doyumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkiye Benlik Saygısının Aracılığı, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1)

- Akınturk T 1996. *Aile Hukuk*,. Ankara p.252.
- Aronson E Wilson T. Akert, R 2012. *Sosyal Psikoloji*, İstanbul: Kaknüs Yayınları (Çev: Akhan Gündüz)
- Battal A 2008. *Boşanma Sebepleri*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmaları Genel Müdürlüğü & Akademik Dayanışma Araştırma ve Geliştirme Vakfı, İstanbul. s. 21.
- Bilton T Bonnett K Jones P Lawson T Skinner D Stanworth, M Webster A 2009. *Sosyoloji*, Siyasal Kitabevi, Ankara, s. 230.
- Cuceloğlu, D 2011. *İnsan Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Cagan, K 2011. *Ailenin İşlevleri, (Kadir Canatan-Ergün Yıldırım, Aile Sosyolojisi içinde)*, Acilimkitap Yay. İstanbul, s. 89.
- Demirkan SY Ersöz AG Sen RB Ertekin E Sezgin Ö Turgut AM Şehitoğlu N (Araştırma Ekibi) 2009. *Boşanma Nedenleri Araştırması*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmaları Genel Müdürlüğü, Ankara, s. 5.
- Festinger, Leon 1957. *A Theory of Cognitive Dissonance*, Stanford University Press,
- Gökce B 1991. *Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım*, Aile Yazıları 4, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara, s. 394.
- Kagıtcıbaşı C Cemalcılar Z 2015. *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yayınevi, İstanbul, 2015.
- Kırık, A.M. 2013. *Gelişen Web Teknolojileri ve Sosyal Medya Bağımlılığı, Bulunduğu eser: Sosyal Medya Araştırmaları – I “Sosyallesen Birey. Büyükaşan, A., Kırık, A.M. (Ed.). Konya: Cizgi Kitabevi.*
- Lee, J. W. (Ed). 2005. *Gender Roles*, New York: Nova Science Publishers. Lupton, Deborah. (2002), *Duygusal Yaşantı*, (Çev. M.Cemal), İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Ozankaya, Ozer 1979. *Toplumbilimine Giriş*, Ank. Üniv. Siyasal Bil. Fak. Yay. No: 431, 3. Baskı, Ankara s. 243.
- Özgüven, İ 2000. *Evlilik ve Aile Terapisi*, Pdrem Yay. Ankara, s.5.
- Paçacı İ 2008. Sosyal Hayattaki Değişim Sürecinde İslam Aile Hukuku, Evlenme ve Boşanma Örneği. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 11 ; 59–92.
- Sayın Ö 1990. *Aile Sosyolojisi Ailenin Toplumdaki Yeri*, Ege Üniv. Basımevi, İzmir
- Hayrettin K 2006. *İslâm’da Kadın ve Aile*, Ensar Neşriyat, İstanbul s. 59.
- Seligman, M. E. P. 2007. *Gerçek Mutluluk* (S. Kunt, Çev.). Ankara: HYB Yayınları.
- Şentürk Ü 1977. *Çocuk Haklarını Öğrenmeyi Engellleyen Bir Olgu Olarak Ailenin Parçalanması*, Birinci Sosyal Hizmetler Şurası Kitabı, SHÇEK Yay. Ankara, 2004. s. 192-193.
- Sayın Ö 1991. *Aile İçi İlişkilerin Toplum ve Birey Boyutunda Çözümlemesi*, Aile Yazıları 4, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara, , s. 538.
- Tekeli İ 1977. *Bağımlı Kentleşme*, Mimarlar Odası Yayınları, İstanbul, 1977.
- Tekeli İ 2014. *Kent Kentli Hakları Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm*, Tarih Vakfı Yayınları, 2014.
- Tezcan, M 2014. *Sosyolojiye Giriş*, Anı Yay. Ankara, s. 135
- Türkdoğan O 2014. *Sosyal Hareketlerin Sosyolojisi*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2014
- Zimmerman, CC 1990. *Yeni Sosyoloji Dersleri*, Çev. A.Kurtkan, İstanbul, 1964, s. 264; Nakleden, Yümni, Sezen, Sosyoloji ve Din Sosyolojisinde Temel Bilgiler ve Tartışmalar, İfav Yay. İstanbul s. 117.

Yıldırım ve Şimşek 2005

Imamoğlu S 2008. *Genç Yetiskinlikte Kisilerarası Iliskilerin Cinsiyet, Cinsiyet Roller ve Yalnızlık Algisi Acısından İncelenmesi*. Ph. D. Thesis, Marmara Üniversitesi, İstanbul

Celen, Mehmet “Türkiye’de Bosanma Olgusu ve Bosanma Cesitleri”, www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/.../turkiyede- bosanma.pdf.(10.04.2014).

Evlenme ve Bosanma İstatistikleri, KKTC Aile Mahkemesi Kayıtları, 2016.

Yılmaz, Tuncay ve Fidan, Fatma. “Kadın Açısından Boşanma: Bir Başlangıç mı? Yoksa Son mu?”, cws.emu.edu.tr/...Tuncay%20YILMAZ%20&%20%20Fatma%20FiDAN.pdf.

Extended Abstract

Factors such as industrialization, urbanization and technological developments, have also affected the family establishment as well as other institutions. The change in structure, function and roles of the family has brought along some social influences. The increase in the divorce rate is one of them. There are many factors that affect divorce. Divorce in North of Cyprus according to tradition and customs is an undesirable phenomenon, but it has been increasing in the last 8 years. Children are the most affected population from the divorces. The future of society depends on the children growing up in healthy and organized environments. The well-being and peacefulness of the family is related to the establishment of the family on solid foundations. For this reason it is important to know that divorce is not just a phenomenon affecting the divorced couple, it is a social phenomenon that will also affect the future of society. In this research, the transition from the traditional large family to the nuclear family is compared by evaluating by the the divorce problem. The information obtained from the field related to the topic and the findings obtained from the semi-structured interviews with 460 individuals who have had divorce at least once are discussed with the quantitative and qualitative observation data and evaluated with the Cognitive Contradiction theory. It is emphasized how the cognitive contradictions of the individuals constituting the family influence the family. It also looked at how individuals in the family were affected. It is also examined who decides to divorce. In the process of deciding to divorce, the factors that could be effective were tried to be revealed. Findings about the causes, processes and consequences of divorce have been identified. An attempt has been made to reveal the angles of looking at remarried individuals. It has been tried to examine how divorced individuals evaluate remarriage and how they feel about it. It is tried to examine how increases of divorce affected society. The fate of the divorce is influencing the society is a factor emphasized by many researches. For this reason, the situation in North Cyprus has been tried to be determined. After the causes and consequences have been determined, it has been attempted to provide a prediction as to what needs may be needed so that the effects on the social structure are not adversely affected. Defending the necessity of socio-psychological researches in society, the research emphasizes that the support of the state is essential. It is clear that the individuals in the divorce process (women, men, children) need to work to find out what their needs are, what lies between their fears and what their needs are. A healthy social future is possible with individuals who can grow up healthy. A healthy person does not mean only an individual who is physically healthy. At the same time, healthy feelings require positively fed individuals. By drawing attention to the increase in divorce rates, it is aimed to reveal the prevalence of family members for the existence of healthy individuals. It is important to draw attention to this issue and to increase interest in the subject. Findings clearly show the importance of both qualitative and quantitative findings and it is note worthy that divorce rates are increasing.